ECONOMIC ANALYSIS AND ECONOMIC THEORY

DOI: 10.46340/eujem.2021.7.1.1

Iryna Vakhovych, ScD in Economics, rector

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1129-203X>

Lutsk National Technical University, Ukraine

Hryhorii Nedopad

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7692-861X>

Lutsk National Technical University, Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACH TO COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF BUDGET EFFICIENCY OF TERRITORIES

Ірина Вахович, д. е. н., ректор

Григорій Недопад

Луцький національний технічний університет, Україна

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ БЮДЖЕТНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕРИТОРІЙ

The article investigates the conceptual substantiation of the methodological approach to conducting a comprehensive assessment of the budget efficiency of the territories of country, in particular, regions, administrative districts, territorial communities. The article identifies the key aspects (criteria) for ensuring the budget efficiency of the territory such as economic efficiency, fiscal efficiency, social efficiency and efficiency of budget investment. To ensure the proportionality of assessments within each criterion, the three most informative indicators are identified. Based on the use of the index method, standardization of indicators is conducted according to certain evaluation criteria. It allows us to move forward to a comprehensive comparative assessment of individual, group and integrated budget efficiency indices, as well as grouping the territories for further formation of regional budget efficiency policies for each territory. The developed methodology also allows to determine groups and integral indices for each region not only for individual years, but also for the analyzed period as a whole. The results of a comprehensive assessment of the budget efficiency of territories are proposed using mapping diagram, which will clearly identify the interregional disparities that existed between the integrated indicators. The authors outline the main provisions of regional policy for regions of high, medium and low levels of budget efficiency, that are identified. Prospects for future research are related to further practical approbation of the proposed methodological approach on the example of the regions of Ukraine or other territorial entities. Taking into considerations the prospects of further European integration for Ukraine, the proposed methodological approach to conducting a comprehensive assessment of the budget efficiency of the territories of country can be used to make international comparisons with the EU countries or with the border regions of neighboring countries (Poland, the Czech Republic, Slovakia, Hungary and Romania). However, the proposed methodological approach can be used to make international comparisons in accordance with some modifications of indicators to ensure comparability of results.

Key words: budget efficiency, comprehensive assessment, integrated index, local budget, budget revenues, budget expenditures.

Постановка проблеми. Реалізація адміністративної реформи відбувається в складний для нашої країни період, адже поряд з внутрішньою економічною нестабільністю існує ряд зовнішніх

загроз, що загалом суттєво стримують темпи реформ. В рамках проведення реформи децентралізації важлива роль відводиться забезпеченню не тільки організаційно-управлінської, а й реальної фінансової децентралізації, що передбачає суттєве розширення можливостей місцевих бюджетів щодо формування доходної бази, а відтак і зростання видаткової частини бюджету, але натомість передбачається зменшення розмірів міжбюджетних трансфертів з державного бюджету. В таких умовах додаткова відповідальність лягає на місцеві органи влади, які повинні забезпечити раціональне використання акумульованих бюджетних коштів для максимізації кінцевих результатів соціально-економічного розвитку відповідної території.

Тобто мова йде про необхідність забезпечення бюджетної ефективності, щоб кожна перерозподілена через місцевий бюджет гривня дозволяла отримувати мультиплікативний ефект для усього господарського комплексу цієї території, або, у випадку цільового призначення видатків, – окремої її сфери діяльності. Разом з тим, на даний час не розробленими залишаються методичні підходи до проведення оцінки бюджетної ефективності територій, які б дозволили порівняти за ключовими показниками окремі територіальні одиниці та обґрунтувати заходи для виправлення виявлених негативних тенденцій.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Про необхідність забезпечення максимального залучення, оптимальності розподілу та ефективності використання бюджетних коштів наголошували у своїх наукових працях як вітчизняні, так і зарубіжні вчені.

Якщо вивчати досвід зарубіжних країн, то звертає увагу проведене Downes Ronnie; Moretti Delphine; Nicol, Scherie¹ дослідження особливостей бюджетування та результатів діяльності в Європейському Союзі, побудоване на основі огляду ОЕСР у контексті бюджету ЄС зосередженому на результатах. Зокрема, пропонується оцінювати щорічний Індекс бюджетування результатів діяльності, який розуміється як складений індекс, побудований з використанням інформації про 10 змінних. Ці змінні охоплюють інформацію про доступність та тип розробленої інформації про результати діяльності, процеси моніторингу та звітування про результати та чи (і як) інформація про результативність використовується в контексті бюджетних переговорів.

Зі свого боку, розглядаючи ефективність і додану вартість бюджету ЄС, Alfredo De Feo and Brigid Laffan² звертають увагу, що бюджет ЄС становить лише 1% від валового національного доходу, але його вплив на економіку, безумовно, вищий через вплив економічних важелів. Але це не знімає з порядку денного питання: як бюджет ЄС може бути більш орієнтованим на результати, підвищуючи його ефективність та результативність?

Вивчаючи ефективність бюджету суб'єктів державного фінансування, Arkadiusz Górski, Agnieszka Parkitna³ вважають, що бюджетна ефективність повинна оцінюватися з урахуванням особливостей суб'єктів державних фінансів, а це потребує проведення оцінки ефективності діяльності органу місцевого самоврядування, який повинен забезпечити раціональне бюджетування та ефективність розподілу ресурсів. Поєднуючи ці міркування, можна говорити про бюджетну ефективність лише в тому випадку, якщо кошти витрачаються раціонально відповідно до їх попереднього планування, щоб досягти найкращих результатів від понесених витрат. Ключовими принципами визначення бюджетної ефективності мають стати: правильність оцінок, доцільність бюджету, дотримання термінів, а також раціональність, перевірка якої викликає найбільше проблеми. В цьому контексті бюджетна ефективність розуміється як раціональне визначення цілей та показників бюджету, що веде до витрачання коштів відповідно до їх попереднього планування та використання за принципом прозорості (чіткість витрачання державних коштів) з метою досягти найкращих результатів за рахунок видатків, понесених підрозділами державних фінансів.

До ключових характеристик бюджетної ефективності згідно рекомендацій Відкритої бюджетної ініціативи Міжнародного бюджетного партнерства Open Budget Survey⁴ є відкритість

¹ Downes, R., Moretti, D., Nicol, S. (2017). Budgeting and performance in the European Union: A review by the OECD in the context of EU budget focused on results. *OECD Journal on Budgeting*, 17, 1, 9-68.

² De Feo, A., Laffan, B. (2017). *Effectiveness and added value of the EU budget*. European University Institute. DOI:10.2870/178852

³ Górski, A., Parkitna, A. (2017). The budget efficiency of entities in public finance sector. *Zarządzanie i Finanse Journal of Management and Finance*, 15, 1, 51-62.

⁴ Open Budget Survey (2019). *International Budget Partnership's Open Budget Initiative* <<https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/open-budget-survey-2019-0>> (2021, January, 5).

бюджету. Огляд відкритості Бюджету (OBS) є єдиним глобальним індикатором для вимірювання і порівняння прозорості, участі громадськості та контролю бюджетного процесу на міжнародному рівні. Дослідження проводиться Міжнародним бюджетним партнерством (Вашингтонський аналітичний центр) кожні два роки децентралізовано, з командою, відповідальною за аналіз національної ситуації в кожній із 117 країн, що беруть участь у цій ініціативі. Висновки OBS є результатом об'єктивного та строгого опитування, що включає 145 дослідницьких питань, що оцінюють три ключові сфери: прозорість, участь та нагляд. Кожній країні присвоюється оцінка від 0 до 100 у цих доменах (що визначає її рейтинг в Індексі відкритого бюджету) на основі аналізу загальнодоступної бюджетної документації.

Вітчизняні вчені в контексті розуміння бюджетної ефективності та підходів до її оцінювання звертають увагу переважно на забезпечення самодостатності та фінансової стійкості місцевих бюджетів. Зокрема, Liubov Lysiak, Svitlana Kachula, Oksana Hrabchuk, Milena Filipova and Anna Kushnir¹ вивчали підходи до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів: приклад України та визначили систему показників для проведення такої оцінки. На основі результатів розрахунків та вивчення практичного досвіду було визначено заходи, які могли б сприяти системному підходу до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні. Було зроблено висновок, що систематична оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів є необхідною умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо необхідних коригувань бюджету, підвищення якості бюджетного планування та ефективності бюджетної політики.

Концептуальні підходи до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів територіальних громад були розроблені Sydoruk A.², зокрема встановлено, що діюча концепція передбачає проведення оцінки такої ефективності окремо по фінансових ресурсах місцевих бюджетів та по фінансових ресурсах бюджетних програм, які реалізуються територіальними громадами. Використання системи результативних показників, які згруповано у чотири групи, дає змогу провести оцінку ефективності використання фінансових ресурсів територіальних громад.

Також, на думку Сидорчук А.А.,³ поняття «ефективності використання коштів місцевих бюджетів» пов'язане із використанням програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів, що передбачає існування механізму для визначення оптимальної кількості ресурсів для надання суспільних благ місцевими органами влади. Проте, проблематичність такого підходу полягає у тому, що обсяг затрачених ресурсів місцевими органами влади ніяким чином не порівнюється із обсягом наданих ними суспільних благ.

Певним позитивним зрушенням у цьому напрямі стало затвердження Наказом Міністерства України від 19 травня 2020 року № 223 «Порядку здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету»⁴. До мети бюджетних програм віднесено визначення ефективності та результативності бюджетної програми та винайдення шляхів їх підвищення, а серед завдань оцінки ефективності бюджетних програм виділено встановлення взаємозв'язку між досягнутими результатами та використаним обсягом бюджетних коштів; визначення ступеня досягнення запланованої мети, виконання завдань бюджетної програми шляхом аналізу виконання результативних показників. Також передбачено проведення моніторингу виконання бюджетної програми, зокрема відстеження на систематичній основі стану виконання заходів бюджетної програми та досягнення результативних показників бюджетної програми.

На основі узагальнення викладених підходів, можна виділити до позитивних моментів розуміння дослідниками необхідності забезпечення не тільки раціонального розподілу коштів, фінансової стійкості та відкритості бюджетів, а й вивчення кінцевих результатів чи вигод, які отримає відповідна територія внаслідок перерозподілу коштів через місцевий бюджет. До негативних моментів можна віднести те, що в зарубіжній і вітчизняній науці та практиці не розроблено єдиного

¹ Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O. and others (2020). Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*, 9 (1), 48-59.

² Sydoruk, A. (2018). Concepts of effective use of financial resources for territorial communities. *Причорноморські економічні студії*, 34, 163-166.

³ Сидорчук, А. А. (2018). Поняття ефективності використання коштів місцевих бюджетів. *Науковий погляд*, 3 (61), 104-109.

⁴ *Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету, 2020* (Міністерство фінансів України). Офіційний сайт Верховної Ради України <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0646-20#Text>>. (2021, січень, 6).

методичного підходу до проведення оцінки бюджетної ефективності на основі сукупності показників. Тому надалі доцільно звернути увагу на виділення ключових критеріїв та показників для проведення комплексної оцінки бюджетної ефективності територій.

Формулювання цілей статті. Основною метою даного дослідження є концептуальне обґрунтування методичного підходу до проведення комплексної оцінки бюджетної ефективності територій України, зокрема, регіонів, адміністративних районів, територіальних громад.

Опис основного матеріалу дослідження. Бюджетна ефективність території (регіону, адміністративного району, територіальної громади) є багатогранним поняттям, яке виходячи з традиційного підходу до оцінювання ефективності, слід розуміти як співвідношення між досягнутими результатами та витратами, які були понесені для їх отримання та пов'язані з генеруванням доходів та здійсненням видатків місцевих бюджетів в межах відповідної території.

Виравовуючи те, що місцевий бюджет містить дві частини – доходу та видаткову, з позицій оцінки бюджетної ефективності важливо, з одного боку забезпечити ефективність генерування доходів, а з іншого – ефективність здійснення видатків. Тому для оцінки бюджетної ефективності території доцільно виділити два типи показників – доходні показники бюджетної ефективності (які зорієнтовані на збільшення доходів місцевого бюджету) та витратні показники бюджетної ефективності (зорієнтовані на збільшення видатків місцевого бюджету).

Такий підхід значно розширює розуміння бюджетної ефективності території як відносного показника, який характеризує співвідношення між отриманими в якості результату доходами місцевих бюджетів та показниками розвитку цієї території, що прямо чи опосередковано впливають на їх отримання, або співвідношення між результативними показниками розвитку території, які прямо чи опосередковано отримані чи залежать від здійснених бюджетних видатків та безпосередньо до суми цих видатків.

Різноманітність статей доходів і видатків місцевих бюджетів, а також результативних показників, які можна прямо чи опосередковано пов'язати з їх отриманням та використанням, наводять на думку, що оцінити бюджетну ефективність території на основі одного чи декількох показників буде недостатньо коректно, адже в такому разі неможливо врахувати принаймні ключові напрями розуміння бюджетної ефективності як комплексного поняття, яке охоплює економічні, соціальні, фінансові, інвестиційні та інші індикатори розвитку певної території.

До таких ключових напрямків забезпечення бюджетної ефективності території, на нашу думку, можна віднести:

- економічна ефективність – видатки і доходи місцевих бюджетів повинні забезпечувати підвищення економічного розвитку регіону, зокрема таких індикаторів як валовий регіональний продукт, валова додана вартість та випуск продукції;
- фінансова ефективність – полягає в збільшенні обсягів генерування доходів місцевих бюджетів за рахунок забезпечення зростання узагальнюючих показників розвитку території, покращенні адміністрування місцевих податків, податків з особистих доходів населення, а також від використання місцевих природних ресурсів;
- соціальна ефективність – полягає в забезпеченні позитивного результату у вигляді зростання валової доданої вартості у сферах освіти, здоров'я та надання соціальної допомоги, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку за рахунок зростання та раціоналізації відповідних видатків місцевих бюджетів на ці цілі;
- ефективність бюджетного інвестування – полягає в необхідності виконання функції стимулювання розвитку території на довгострокову перспективу на основі збільшення капітальних інвестицій, обсягів цільового фінансування зі спецфонду, вкладень у розвиток житлово-комунального господарства та іншу діяльність з місцевих бюджетів.

З позицій оцінки бюджетної ефективності виділені вище ключові напрями можна розглядати в якості критеріїв для подальшого проведення її комплексної оцінки. Відповідно до змісту цих критеріїв, в рамках кожного з них доцільно виділити показники-індикатори бюджетної ефективності, які за логікою (формулою) розрахунку можуть бути віднесені до типу доходних, або витратних.

Загалом запропонований методичний підхід до оцінки бюджетної ефективності регіонального розвитку можна представити схематично на рисунку 1.

Для забезпечення пропорційності інтегральних оцінок доцільно за кожним критерієм виділяти однакову кількість показників-індикаторів, а критерії вважати рівнозначними за вагою. Таким чином запропоновано в рамках кожного критерію виділяти по три найбільш інформативних показники-індикатори.

Враховуючи викладені міркування, в таблиці 1 представлено групування критеріїв та показників комплексної порівняльної оцінки бюджетної ефективності територій України. Зокрема пропонується виділити критерії економічної, фінансової, соціальної ефективності, а також ефективності бюджетного інвестування.

Важливим етапом є проведення безпосередньої комплексної оцінки бюджетної ефективності територій.

На початковому етапі дослідження потрібно визначити показники бюджетної ефективності за кожним критерієм оцінки, сформувавши окремі таблиці.

Враховуючи те, що для проведення комплексного оцінювання важливим є забезпечення порівнюваності різних за своїм економічним змістом показників в межах критерію оцінки, доцільно перейти від показників-індикаторів (X_{ij}) до індивідуальних індексів (Y_{ij}) шляхом проведення стандартизації даних.

Для цього використаємо окремі методичні підходи, які викладено в «Методиці проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 856¹, а також методичні напрацювання щодо комплексного оцінювання та групування регіонів країни, обґрунтовані Побурком Я.О.²

Згідно цього підходу індивідуальні індекси показників у межах кожної групи (Y_{ij}) пропонується визначати за формулами, які залежать від того, чи є показник стимулятором (коли позитивним вважається його збільшення), чи дестимулятором (коли позитивним вважається його зменшення):

$$Y_{ij} = \frac{X_{ij} - X_{j \min}}{X_{j \max} - X_{j \min}}, \quad (1)$$

$$Y_{ij} = \frac{X_{j \max} - X_{ij}}{X_{j \max} - X_{j \min}}, \quad (2)$$

де X_{ij} – значення i -го показника в j -му регіоні;
 $X_{j \min}$ – мінімальне значення i -го показника серед j -х регіонів;
 $X_{j \max}$ – максимальне значення i -го показника серед j -х регіонів.

Перевагою цієї методики є те, що окремі значення індивідуальних індексів коливатимуться у межах від 0 до 1, що спрощує подальше їх агрегування на наступних етапах оцінки. Таким чином, якщо взяти до уваги показники-стимулятори, які мають позитивний вплив на рівень бюджетної ефективності території, то стандартизація буде здійснюватися з використанням формули (1), а в протилежному випадку щодо показників-дестимуляторів потрібно використати формулу (2). Але серед поданих у таблиці 1 показників усі витратні і доходні показники відносяться до показників стимуляторів, тому в даному випадку буде використовуватися тільки формула (1).

На наступному етапі потрібно визначити групові індекси бюджетної ефективності за кожним критерієм оцінки, яких нами було виділено чотири. Для цього пропонується використати формулу простої середньої арифметичної від значень індивідуальних індексів відповідного регіону. Індивідуальні та групові індекси в межах певного критерію оцінки доцільно також звести в окрему таблицю.

Надалі на основі значень групових індексів по окремих критеріях потрібно розрахувати інтегральний індекс бюджетної ефективності території. Для дотримання системності методології комплексної оцінки це доцільно зробити на основі середньої арифметичної від значень групових індексів.

¹ Постанова про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики, 2015 (Кабінет Міністрів України). Офіційний сайт Верховної Ради України <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF/conv#Text>> (2021, січень, 6).

² Побурко, Я. О. (2004). *Основи організації регіональної статистики*. Львів: НАН України, ІРД.

Рис. 1. Методичний підхід до оцінки бюджетної ефективності території

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 1

**Групування критеріїв та показників комплексної порівняльної оцінки
бюджетної ефективності регіонів України**

Критерій оцінки	Показник	Логіка (формула) розрахунку	Тип показника
Економічна ефективність	Ефективність регіонального розвитку на основі здійснення Видатків місцевого бюджету	Валовий регіональний продукт регіону до Видатків місцевого бюджету	Витратний
	Ефективність генерування економікою регіону власних доходів місцевого бюджету	Власні доходи місцевого бюджету до Валової доданої вартості регіону	Доходний
	Ефективність розвитку виробництва на основі Видатків місцевого бюджету на економічну діяльність	Обсяг випуску продукції регіону до Видатків місцевого бюджету на економічну діяльність	Витратний
Фіскальна ефективність	Ефективність генерування економікою регіону податкових надходжень до місцевого бюджету	Податкові надходження місцевих бюджетів до Валового регіонального продукту	Доходний
	Ефективність адміністрування податку з доходів фізосіб	Податок з доходів фізосіб до Наявних доходів населення регіону	Доходний
	Ефективність адміністрування місцевих податків	Місцеві податки та збори до Середньої чисельності наявного населення	Доходний
Соціальна ефективність	Соціальна ефективність видатків на освіту	Валова додана вартість сфери освіти до видатків місцевого бюджету на освіту	Витратний
	Соціальна ефективність видатків на охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення	Валова додана вартість сфери охорони здоров'я та надання соціальної допомоги до Видатків місцевого бюджету на охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення	Витратний
	Соціальна ефективність видатків на культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт	Валова додана вартість сфери мистецтва, спорту, розваг та відпочинку до Видатків місцевого бюджету на культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт	Витратний
Ефективність бюджетного інвестування	Ефективність капітального інвестування з місцевого бюджету	Обсяг випуску продукції регіону до Капітальний інвестицій з місцевого бюджету	Витратний
	Ефективність цільового фінансування регіонального розвитку з місцевого бюджету	Валовий регіональний продукт до Видатків спеціального фонду місцевого бюджету	Витратний
	Ефективність використаних коштів державного фонду регіонального розвитку	Валова додана вартість регіону до Використаних коштів державного фонду регіонального розвитку	Витратний

Джерело: розроблено авторами.

Розроблена методика також дає змогу визначати для кожного регіону групові та інтегральні індекси не тільки по окремих роках, а й загалом за період також за формулою середньої арифметичної простої від значень цих індексів за всі роки аналізованого періоду.

Відповідно, використання для узагальнення результатів оцінки в межах кожного визначеного критерію та по всіх критеріях середніх величин пояснюється необхідністю забезпечення пропорційності та рівномірності внеску всіх факторів, які впливають на бюджетну ефективність території.

Надалі розраховані значення групових та інтегрального індексів можуть бути використані для групування територій за рівнем бюджетної ефективності. Важливе значення у процесі порівняльного аналізу та оцінки має групування регіонів за рівнем бюджетної ефективності на основі отриманих групових та інтегральних індексів. Групування проводиться шляхом поділу сукупності регіонів на три групи з рівними інтервалами за рівнем бюджетної ефективності у межах інтервалу від 0 до 1:

- порівняно низький рівень: 0,000 – 0,333;
- середній рівень: 0,334 – 0,666;
- порівняно високий рівень: 0,667 – 1,000.

Виконання на завершальному етапі комплексної оцінки та групування регіонів України за рівнем бюджетної ефективності дасть змогу виявити в кожному регіоні сфери, де потрібно покращити роботу та розробити основні заходи на перспективу для усунення негативних тенденцій.

Також доцільно представити результати комплексної оцінки у вигляді картодіаграми, що дозволить наочно виявляти міжрегіональні диспропорції регіонів за цими інтегральними показниками. Зокрема, пропонується виділяти кольором результати групування регіонів за значеннями інтегрального індексу за весь аналізований період, а на діаграмах показувати зміни цього індексу в окремі роки, що сприятиме дослідженню закономірностей і тенденцій зміни бюджетної ефективності за просторовою ознакою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на основі представленої методики можна на періодичній основі проводити комплексну порівняльну оцінку рівня бюджетної ефективності територій України, зокрема регіонів, адміністративних районів чи навіть сукупності територіальних громад з внесенням певних уточнень щодо результативних показників їх соціально-економічного розвитку. Надалі результати цієї комплексної оцінки та групування територій за рівнями бюджетної ефективності можуть стати вихідною базою для подальшого формування типів регіональної політики і стратегії, а також обґрунтування комплексу заходів щодо їх реалізації на короткостроковий і довгостроковий період, на підставі яких можуть прийматися обґрунтовані управлінські рішення для кожної території, враховуючи її регіональну специфіку та визначені пріоритети розвитку.

Наприклад, для територій з порівняно високим рівнем бюджетної ефективності можна запропонувати реалізовувати політику підтримання сильних позицій та пошуку резервів подальшого зростання синергетичного ефекту від розміщення коштів місцевого бюджету, зокрема пошук нових напрямів розвитку державно-приватного партнерства на засадах спільного фінансування реалізації важливих інфраструктурних проєктів регіонального та національного масштабу.

Для територій з середнім рівнем бюджетної ефективності доцільною буде реалізація політики розширення доходної частини та оптимізації видатків місцевих бюджетів із збільшенням видатків на економічний розвиток, що дозволять забезпечити мультиплікативний ефект в сторону зростання ключових показників розвитку території (валовий регіональний продукт, валова додана вартість, доходи населення, рівень зайнятості населення, податкові надходження до місцевого бюджету тощо).

Розглядаючи перспективи розвитку регіонів з порівняно низьким рівнем бюджетної ефективності, слід зосередитися на реалізації політики бюджетної економії з метою збільшення фінансування за статтею «економічний розвиток» з метою вибору для пріоритетного фінансування проєктів розвитку території, реалізація яких дозволить в короткий період часу досягнути мультиплікативного ефекту та зростання результативних показників. Особливу увагу доцільно зосередити на пошуку варіантів спільного фінансування реалізації важливих проєктів регіонального масштабу на засадах державно-приватного партнерства.

Отже, викладений методичний підхід базується на розрахунку доходних та витратних показників бюджетної ефективності, які згруповуються за рядом критеріїв, що за рахунок проведення стандартизації дозволяє перейти до комплексної порівняльної оцінки індивідуальних, групових та інтегрального індексів бюджетної ефективності, а також групування територій для подальшого

формування типів регіональної політики забезпечення бюджетної ефективності для кожної з них. Відповідно, перспективи подальших досліджень у вказаному напрямку пов'язуються з необхідністю практичної апробації даного методичного підходу на прикладі регіонів України, або інших територіальних утворень. Також, враховуючи перспективи подальшої євроінтеграції України, що передбачає, зокрема й гармонізацію підходів до формування бюджетних доходів і видатків, цей підхід з певними модифікаціями показників для забезпечення їх порівнюваності може бути використаний і для міжнародних співставлень з країнами ЄС, або окремими прикордонними регіонами сусідніх Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини та Румунії.

References:

1. Downes, R., Moretti, D., Nicol, S. (2017). Budgeting and performance in the European Union: A review by the OECD in the context of EU budget focused on results. *OECD Journal on Budgeting*, 17, 1, 9-68. [in English].
2. De Feo, A., Laffan, B. (2017). Effectiveness and added value of the EU budget. *European University Institute* <<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/48526>> (2021, January, 05). [in English].
3. Gorski, A., Parkitna, A. (2017). The budget efficiency of entities in public finance sector. *Zarządzanie i Finanse Journal of Management and Finance*, 15, 1, 51-62. [in English].
4. Open Budget Survey (2019). *International Budget Partnership's Open Budget Initiative* <<https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/open-budget-survey-2019-0>> (2021, January, 05). [in English].
5. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O. and others (2020). Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*, 9 (1), 48-59. DOI:10.21511/pmf.09(1).2020.05 [in English].
6. Sydorchuk, A. (2018). Concepts of effective use of financial resources for territorial communities. *Prychornomorski ekonomichni studii*. [Black Sea Economic Studies], 34, 163-166. [in English].
7. Sydorchuk, A. A. (2018). Poniattia efektyvnosti vykorystannia koshtiv mistsevykh biudzhetyv [The concept of efficient use of local budgets]. *Naukovyi pohliad*. [Scientific view], 3 (61), 104-109. [in Ukrainian].
8. *Poriadok zdiisnennia otsinky efektyvnosti biudzhetykh prohram holovnymy rozporiadnykamy koshtiv derzhavnoho biudzhetu, 2020 (Ministerstvo finansiv Ukrainy)* [Guidelines for assessing the budget program efficiency by key spending units of the state budget, 2020 (The Ministry of Finances of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0646-20#Text>> (2021, January, 06). [in Ukrainian].
9. *Postanova pro zatverdzhennia Poriadku ta Metodyky provedennia monitorynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky, 2015 (Kabinet Ministriv Ukrainy)*. [Resolution on approval of the Procedure and Methodology for monitoring and evaluating the effectiveness of the implementation of state regional policy, 2015 (Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF/conv#Text>> (2021, January, 06). [in Ukrainian].
10. Poburko, Ya. O. (2004). *Osnovy orhanizatsii rehionalnoi statystyky* [Basics of organization of regional statistics]. Lviv. [in Ukrainian].